

Ai las! Qui pogués trobar el tractat del riure d'Aristòtil!

Resulta molt intel·ligent l'elecció del tema que Benet Casablanca ha escollit per a l'impecable assaig que acaba de publicar: *El humor en la música. Broma, paròdia e ironia*. Edition Reichenberger, Kassel. Berlín, 2000, que ha comptat amb l'ajut de les Fundacions de la Caixa i del Banc de Sabadell. Des de les primeres pàgines deixa molt clar el significat de l'afirmació que intitula aquesta article, ja que valora l'humor com la destil·lació lògica d'un estil cognitiu, associatiu i racional del virtuós. Com ell mateix defensa, tot citant Catherine Kintzler: 'la alegría es una pasión intelectual, que supone siempre una comparación, un conocimiento, un juicio ...'

Un tractat on l'autor traspasa els límits de la disciplina musical i que es converteix en una reflexió més rica, més ampla sobre la broma, el gag o l'efecte còmic. La bufonada a l'obra d'art és el pizzicato plàstic del caràcter dels artífexs, el més adjectival del seu fer i, a la vegada, constitueix el punt d'inflexió lúcida entre la transcendental pràctica del *modus operandi* i la capacitat per riure's d'ells mateixos.

Sintaxi, Filosofia, Art..., es tracten amb una gran capacitat de síntesi a la introducció del llibre, tot aconseguint, amb les àgils i pertinents citacions, crear una presentació/diàleg molt suggeridora entre erudits que disserten sobre i a propòsit de l'humor, dels seus mecanismes i la seva dinàmica creativa com a catarsi. El rigor de l'anàlisi d'en Casablanca introdueix, a més a més, una proposta de discurs interessant, ja que, sotmet l'actitud de les emocions creatives a una dissecció morfosintàctica de cada frase artística.

MÚSICA

L'humor: termòmetre de la intel·ligència

Ana Fernández Álvarez

L'exhaustiu treball s'esforça a explicar la dualitat del valor humorístic dins el discurs musical: el valor sonor/còmic i el valor semàntic/còmic del text i de les textures musicals. Entre altres, subratlla la importància cromàtica del so com a paròdia, carregada de la mateixa capacitat lingüística que pot tenir una imatge o un text. Des de les obres precursors de l'òpera còmica fins a les dels nostres dies, Casablanca desenvolupa una genealogia de l'humor musical que repassa tots els mecanismes i les eines dels quals es val l'art per a explicitar els elements còmics, des de l'elemental paròdia vocal zoomòrfica, tot passant per les sofisticades troballes de Mozart, el contrasentit lèxic, la subversió estilística o la transgressió sintàctica -una estructura del gag que tan bé van saber aprofitar lingüísticament Groucho Marx o visualment Laurel i Hardy-. També el suspens còmic de Haydn, manierista de l'ansietat i de les expectatives dels seus oients.

Mozart i Haydn són els dos músics més citats i analitzats en aquesta obra. Un Mozart irònic, el Kandinski de la música, és a dir, el poeta. Un Haydn metairònic, el Mondrian musical, és a dir, el murri cartesià. També Beethoven, el Daumier sonor, és a dir, l'actor. I, un Bach sardònic, el Hogarth caricaturesc, és a dir, l'il·lustrador moralitzant. Moltes són les analogies que suggereix el llibre, per això mateix no estan de més els apèndix finals dedicats al cine i a la pintura, el primer molt millor en profunditat i perspicàcia associativa que el segon.

L'obra no solament ens assenyala la tipologia còmica dels recursos de cada compositor, sinó que, a més a més, ens ofereix l'evolutiva transformació al llarg de la seva obra. També apareix la canviant naturalesa formal del fer còmic, si fins al segle XIX observem una tendència quasi exclusiva per a la broma onomatopèica o

els recursos formals d'estructura alterativa lingüística, a partir d'aquest segle, el so es mecanitza, fins i tot en un apartat tan important com és el riure. La vocalització remet als autòmats i els Prokofiev, Berg, Stravinsky o Rossini, que Casablanca analitza, es situen 'en el límite mismo de la dicción humana'.

És aguda la consideració de l'autor sobre l'apropiació que alguns músics fan dels mecanismes i dels recursos propis d'un gènere explícitament còmic, com és el cas de l'òpera bufa, tot utilitzant-los en altres gèneres, aconseguint així veritables novetats lingüístiques. La mera enumeració i descripció d'aquests recursos resulta una guia estimulante que reconduïx la nostra oïda, alhora que ens ajuda a descobrir el to emocional plàstic d'aquestes obres i a traspasar la superficial audició argumental de la música.

Cada anàlisi és il·lustrada amb la seva partitura i, malgrat que en aquesta obra no poden ser considerades com a imatges ornamentals, la seva inclusió resulta iconogràficament exquisida. Els seus comentaris i anàlisis es converteixen en una pràctica guia d'audició per al lector, al qual s'invita a reescollir les obres, ara ja, amb una altra actitud perceptiva.

És important destacar la lúcida valoració que en Benet Casablanca ens dona del temps còmic, especialment a l'apèndix sobre el cinema. Cadascun dels autors tractats manté un ritme personalíssim d'inclusió dels gags a les seves obres. Un Mozart ràpid, recurrent, de parèntesis, com Chaplin. Un Haydn dens, dilatat, de claudàtors, com Keaton. Un Shostakovich d'esquitxades brillants i constants. Un Verdi amb coherents construccions d'equilibri líric i aguda ironia. Per acabar i resumint, el llibre és de lectura obligada, brillant.